

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 grudnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Barbara Orechwa-Zawadzka

Sędziowie Teresa Suchcicka

Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 grudnia 2020 r. w B.

sprawy z odwołania H. K.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 6 grudnia 2019 r. sygn. akt III U 747/19

oddala apelację.

T. B. O. B. S. - J.

-1-

III AUa 173/20

UZASADNIENIE

Decyzją z 29 czerwca 2017 r Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (DzU z 2016 r poz 708 ze zm.) oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji Nr 451666/2017 z dnia 10 maja 2017 r ponownie ustalił H. K. od 01 października 2017 wysokość emerytury na kwotę 1.744,53 zł brutto (1.454,52 zł netto).

W odwołaniu od tej decyzji H. K. domagał się jej zmiany i przyznania świadczenia emerytalnego w dotychczasowej wysokości tj. 1.587,49 zł i zasądzenia zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Zarzucił skarżonej decyzji naruszenie szeregu przepisów Konstytucji RP, w szczególności art. 2, art. 10 ust 1 i 2, art. 30, art. 31

ust 3, art. 32 ust 1, art. 42 ust 1, art. 45 ust 1, art. 47, art. 64 ust 1 i 2 i art. 67 ust 1 oraz art. 6 ust 2, art. 8 i art. 15 ust 4 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Podniósł, że przez okres jednego roku i sześciu miesięcy, za który nie przyznano mu emerytury, był oddelegowany do Biura Paszportów jedynie w celu pomocy przy przyjmowaniu wniosków paszportowych i wydawaniu paszportów.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i zasądzenie od odwołującego się zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Podniósł, iż z dniem 01 stycznia 2017 weszła w życie ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (DzU 2016 r poz 2270), na mocy której wprowadzono art. 13b, ustalający katalog cywilnych i wojskowych instytucji i formacji, w których służba od dnia 22 lipca 1944 do dnia 31 lipca 1990 jest uznawana za służbę na rzecz totalitarnego państwa.

Ustawa zmieniająca wprowadziła także w art. 15c zasady obliczania wysokości emerytury dla osób, które pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa. Zgodnie z brzmieniem art. 15c ust 1 w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i która pozostawała w służbie przed dniem 02 stycznia 1999 r, emerytura wynosi :

- 1) 0% podstawy wymiaru – za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b;
- 2) 2,6% podstawy wymiaru – za każdy rok służby lub okresów równorzędnych za służbą, o których mowa w art. 13 ust 1 pkt 1, 1a oraz 2-4

Powołany przepis zawiera także obostrzenie zawarte w ust 3, zgodnie z którym wysokość emerytury ustalonej zgodnie z ust 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

-2-

Ustawodawca zobowiązał tym samym pozwany organ emerytalny do wszczynania z urzędu postępowań w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczeń i wysokości świadczeń stosownie do wymienionych wyżej przepisów.

Z informacji o przebiegu służby z dnia 10 maja 2017 r Nr (...) sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej wynika, iż odwołujący się pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tj. DzU 2016, poz 708 z późn. zm.).

W tych okolicznościach faktycznych i prawnych organ emerytalno-rentowy dokonał ponownego przeliczenia świadczenia odwołującego się na zasadach określonych w art. 15c powoływanej ustawy.

Dodatkowo podniósł, że decyzje w przedmiocie przyznania prawa do świadczenia oraz jego wysokości wydaje na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. W myśl § 14 ust 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2004 r w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej oraz ich rodzin (DzU 2004, Nr 239, poz 2404, z późn. zm.), środkiem dowodowym potwierdzającym datę i podstawę zwolnienia ze służby oraz okres służby jest zaświadczenie o przebiegu służby, sporządzone na podstawie akt osobowych funkcjonariusza, wystawione przez właściwe organy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu oraz Państwowej Straży Pożarnej. Natomiast zgodnie z art. 13a ust 5 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r o

zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, informacja o przebiegu służby jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzonym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy.

Informacja o przebiegu służby sporządzona przez IPN była wiążąca dla organu emerytalno-rentowego przy wydawaniu zaskarżonej decyzji o ponownym ustaleniu wysokości emerytury H. K..

Po rozpoznaniu odwołania Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 6 grudnia 2019 r zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji do przeliczenia emerytury H. K. z pominięciem art. 15c ust 1,2 i 3 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, (...)Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jedn. DzU z 2016 poz 708, ze zm).

W ocenie Sądu I instancji odwołanie należało uznać za uzasadnione, ale z innych przyczyn i innej podstawy prawnej, niż to wskazywał odwołujący się. Sąd nie znalazł podstaw do uznania przepisów art. 15c ustawy z dnia 18 lutego 1994 r o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, (...)Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jedn. DzU z 2016 poz 708, ze zm). za niekonstytucyjne. Ustawodawca posiada legitymację do wprowadzenia nowych

-3-

zasad ustalania wysokości emerytur danej grupie uprawnionych. W tym przypadku nie doszło do pozbawienia prawa do świadczenia emerytalnego w ogóle, co w takiej sytuacji mogłoby skutkować uznaniem tej regulacji za niezgodną z Konstytucją, a jedynie do zmniejszenia do określonego pułapu świadczenia emerytalnego lub rentowego. Zmniejszenie to odbyło się w ramach ogólnie pojętej sprawiedliwości społecznej, w czym Sąd nie upatruje naruszenia przepisów Konstytucji RP ani innych norm, które w odwołaniu przytaczał odwołujący się.

W ocenie Sądu I instancji uwzględnienie odwołania i w konsekwencji zmiana zaskarżonej decyzji zgodnie z żądaniem odwołującego, jest możliwa na podstawie art. 8a ust 1 i 2 ustawy z 18 lutego 1994, zgodnie z którym minister właściwy do spraw wewnętrznych, w drodze decyzji, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, może wyłączyć stosowanie art. 15c, art. 22a i art. 24a w stosunku do osób pełniących służbę, o której mowa w art. 13b, ze względu na :

- 1) krótkotrwałą służbę przed dniem 31.07.1990 r oraz
- 2) rzetelne wykonywanie zadań i obowiązków po dniu 12.09.1989 r, w szczególności z narażeniem zdrowia i życia.

Do osób, o których mowa w ust 1 stosuje się odpowiednio przepisy art. 15, art. 22 i art. 24.

Zdaniem Sądu przepis ten dając ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych prawo do badania przebiegu służby danego emeryta lub rencisty, tym bardziej daje taką możliwość sądowi.

W ocenie Sądu Okręgowego należy mieć na uwadze, że zgodnie z art. 459 kpc sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozpoznaje sąd powszechny i stosownie do art. 477# §1 kpc w zakresie spraw dotyczących emerytury i renty właściwy do ich rozpoznania jest Sąd Okręgowy. Nie może zatem sąd powszechny pominąć przesłanek normujących prawo do emerytury i renty i ich wysokości określonych ustawą. Bez względu więc na to, że inne podmioty, w tym instytucje państwowe, mogą wypowiadać się (nawet w formie decyzji) o przesłankach normujących wysokość emerytury, sąd powszechny musi sam je stosować, jeżeli są wskazane w ustawie.

W myśl art. 45 Konstytucji RP każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez uzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Zdaniem Sądu I instancji przesłanki określone w pkt 1 i 2 ust 1 art. 8a policyjnej ustawy emerytalnej nie muszą być spełnione razem, a tylko każda z osobna z punktu 1 bądź pkt 2 w odniesieniu do dyspozycji głównej ust 1. Racjonalny ustawodawca nie pozbawiałby wyłączenia stosowania art. 15c, art. 22a i art. 24a policyjnej ustawy emerytalnej w stosunku do osób, które miały, z uwagi na wiek lub stan zdrowia, możliwości rzetelnego wykonywania zadań i obowiązków po dniu 12 września 1989 r. Zdaniem Sądu ustawodawca miał na celu wyłączenie stosowania art. 15c, art. 22a i art. 24a w stosunku do osób, które będąc uwikłane w dłuższą służbę w formacjach i instytucjach wymienionych w art. 13b ustawy, po 12 września 1989 r rzetelnie wykonywały pracę na rzecz państwa, które przestało być totalitarne.

W oparciu o zgromadzone w sprawie dowody zawarte w aktach osobowych odwołującego się Sąd dokonał oceny jego służby, którą świadczył w latach 1976-1991.

H. K. (ur. (...)) z dniem 16.03.1976 r został przyjęty w szeregi MO. Pracował do 30.09.1991 r (stosunek służbowy rozwiązał na własną prośbę). W trakcie zatrudnienia zajmował stanowisko milicjanta kontrolera, milicjanta kierowcy i ostatnio dzielnicowego.

Okres pracy określony w art. 13b policyjnej ustawy emerytalnej wyniósł 1 rok i 6 miesięcy. Jak zeznał odwołujący się, był to faktycznie okres od 01.02.1989 r do 31.07.1990 r kiedy był oddelegowany do pracy przy wydawaniu paszportów z powodu wzmożonej ilości wpływu wniosków o wydanie paszportu i koniecznej przy tym pomocy. Paszporty drukowano w biurze. Wnioskodawca przyjmował wnioski o paszport, następnie po przygotowaniu paszportu wydawał go. Była to praca „taśmowa”.

Powyzsze zdaniem Sądu Okręgowego potwierdza, że przed 31 lipca 1990 r (art. 8a ust 1 pkt 1 ustawy) wnioskodawca pełnił krótkotrwałą służbę, o której mowa w art. 13b ustawy. Ustalenia te dają podstawy do zastosowania tego przepisu i wyliczenia świadczenia odwołującego się bez zastosowania zmniejszeń z art. 15c policyjnej ustawy emerytalnej. Z akt osobowych odwołującego wynika, iż po dniu

-4-

12 września 1989 r nie był karany dyscyplinarnie, co daje podstawę do stwierdzenia, że w sposób właściwy wykonywał zadania funkcjonariusza Policji.

Apelację od powyższego wyroku złożył Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W., zarzucając :

1) naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie w szczególności art. 13a ust 5 oraz art. 15c ustawy z dnia 18 lutego 1994 o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej i (...)Skarbowej oraz członkom ich rodzin (DzU z 2019 poz 288 ze zm. zwanej dalej „ustawą zaopatrzeniową”) oraz § 14 ust 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2004 r w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu i Państwowej Straży Pożarnej oraz ich rodzin (DzU z 2015 r poz 1148 ze zm.);

2) naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (t.j. DzU z 2016 poz 2270),

3) naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez zastosowanie art. 8a w sytuacji, gdy wyłącznym adresatem tego przepisu jest minister właściwy do spraw wewnętrznych,

4) naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. poprzez wskazanie w uzasadnieniu wyroku okoliczności faktycznych dotyczących innej osoby i innego okresu służby, niż wynika z informacji o przebiegu służby poprzez opisanie okoliczności służby dotyczących M. J..

Wskazując na powyższe skarżący wnosił o :

- zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSW z dnia 29 czerwca 2017 r o ponownym ustaleniu wysokości emerytury w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych za I i II instancję;

ewentualnie :

- uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, w tym o kosztach zastępstwa procesowego za I instancję

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja podlegała oddaleniu, albowiem wyrok Sądu I instancji, pomimo błędnego uzasadnienia, odpowiada prawu.

Zasadny jest zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego poprzez zastosowanie przy rozstrzyganiu sprawy art. 8a ust 1 ustawy zaopatrzeniowej. Przepis ten jest adresowany do ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który w szczególnie uzasadnionych przypadkach może wyłączyć stosowanie art. 15c, art. 22a i art. 24a w stosunku do osób pełniących służbę, o której mowa w art. 13b ustawy.

-5-

Nie ulega wątpliwości, iż wyłącznie organ administracji – Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji może skorzystać z regulacji art. 8c ustawy, wydając stosowną decyzję, która podlega kontroli w trybie przewidzianym dla decyzji administracyjnych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji wadliwie uznał, iż ma kompetencje do „zastąpienia” organu administracji w jego uprawnieniu do zastosowania art. 8c ustawy przy rozpatrywaniu odwołania od decyzji z dnia 29 czerwca 2017 r obniżającej emeryturę H. K. na podstawie art. 15c ustawy zaopatrzeniowej.

Nie sposób jednak zgodzić się z twierdzeniem apelacji, iż Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Przedmiotem oceny Sądu przy rozpoznaniu dowołania wnioskodawcy od decyzji obniżającej wysokość emerytury policyjnej było to, czy okres służby wnioskodawcy od 1 lutego 1989 r do 31 lipca 1990 r mógł w konsekwencji spowodować przyjęcie do obliczenia jego emerytury 0% podstawy wymiaru za w/w okres, zakwalifikowany przez Instytut Pamięci Narodowej w informacji o przebiegu służby z dnia 10 maja 2017 r jako pełnienie służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej.

Podkreślić należy, iż sądy orzekające w przedmiotowej sprawie nie są związane zaświadczeniem z Instytutu Pamięci Narodowej (informacją o przebiegu służby). Sąd Najwyższy w postanowieniu z 9 grudnia 2011 r (II UZP 10/11) przyjął, iż sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania danego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa).

Stanowisko to – z którym Sąd Apelacyjny w pełni się zgadza – wyrażono na tle art. 13a ustawy zaopatrzeniowej przed jej nowelizacją dokonaną ustawą z 16 grudnia 2016 r o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej

Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (DzU z 2016 poz 2270), jednak pozostaje ono aktualne także obecnie, po nowelizacji. Potwierdził to Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 16 września 2020 (III UZP 1/20), jednoznacznie akceptując stanowisko, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, także w odniesieniu do okoliczności stwierdzanych zaświadczeniem wydanym przez IPN na podstawie art. 13a ustawy z 1994 r, okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego, zaś art. 247 kpc nie ma zastosowania. Powyższe stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy, Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje.

W przypadku H. K. informacja o przebiegu służby Nr (...) z dnia 10 maja 2017 r wskazuje poza jego danymi osobowymi, okres od 1 lutego 1989 r do 31 lipca 1990 r, jako okres pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa, oraz zaznacza, że „informacja” została sporządzona na podstawie posiadanych akt osobowych. Nie jest wiadome, jakie działania pracowników IPN poprzedzały wydanie informacji. Zapewne na podstawie akt osobowych wnioskodawcy ustalono okres, w którym formalnie był on przydzielony do formacji wymienionej w art. 13b ustawy, bez badania, czy rzeczywiście tam pracował i czym faktycznie w ramach swoich obowiązków się zajmował. Zaświadczenie nie wskazuje też, w oparciu o jakie konkretnie materiały źródłowe czy inny dowód okres ten ustalono.

-6-

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku zdaje się wynikać, iż Sąd I instancji nie analizował sprawy w aspekcie związania (bądź braku związania) sądu orzekającego treścią informacji z Instytutu Pamięci Narodowej. Niemniej stwierdzić należy, iż Sąd ten prowadził postępowanie dowodowe, tj. zażądał z Komendy Wojewódzkiej Policji w B. pełnych akt osobowych wnioskodawcy, a po ich nadesłaniu dopuścił dowód z przesłuchania wnioskodawcy w charakterze strony na okoliczność przebiegu służby w okresie wskazanym przez IPN jako okres służby na rzecz totalitarnego państwa oraz okoliczności pełnienia służby po dniu 12 września 1989 r. Na podstawie tak zebranych dowodów Sąd Okręgowy dokonał oceny służby H. K.. Poza oczywistą omyłką pisarską, jaka wkradła się na stronie 6 uzasadnienia tego Sądu co do nazwiska odwołującego oraz na stronie 1 tego uzasadnienia co do daty wydania decyzji (sprostowanych postanowieniem z dnia 17 stycznia 2020 r), Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, iż H. K., ur. (...), z dniem 16 marca 1976 r został przyjęty w szeregi Milicji Obywatelskiej. Stosunek służbowy rozwiązał na własną prośbę 30 września 1990 r. W trakcie zatrudnienia zajmował stanowisko milicjanta kontrolera, milicjanta kierowcy i – ostatnio – dzielnicowego. W okresie od 1 lutego 1989 r do 31 lipca 1990 r był oddelegowany do pracy przy wydawaniu paszportów. Jego praca polegała na przyjmowaniu wniosków o wydanie paszportu i wydawaniu przygotowanych paszportów. Była to „taśmowa” praca.

Zgodnie z zeznaniem wnioskodawcy jego oddelegowanie do wykonywania tej pracy było spowodowane napływem bardzo dużej ilości wniosków paszportowych i koniecznością zatrudnienia większej ilości funkcjonariuszy przy ich przyjmowaniu i wydawaniu paszportów. Przez cały okres służby pracował w K. Miejskiej Milicji (a następnie Policji) w A., w „ruchu drogowym”, „na dzielnicę” a w międzyczasie w „paszportach” (k 55).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych co do charakteru służby wnioskodawcy, w szczególności w okresie od 1 lutego 1989 r do 31 lipca 1990 r.

Z uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 16 września 2020r (III UZP 1/20) wynika, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” (art. 13b ust 1 ustawy zaopatrzeniowej z 1994 r) powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Na tle ustawy z 2016 r powstała wątpliwość, czy ustawodawca chce oceniać czyny jednostki, czy zmierza do ustanowienia odpowiedzialności zbiorowej.

Zdaniem Sądu Najwyższego pozbawienie (ograniczenie) uprawnień emerytalnych często nabytych już w wolnej Polsce na podstawie prawa ustanowionego w demokratycznym państwie, może dotyczyć tych osób, które w trakcie służby na rzecz totalitarnego państwa dopuściły się naruszeń podstawowych praw i wolności człowieka. Tylko takie rozwiązanie – w ocenie Sądu Najwyższego – jest sprawiedliwe, a przypisanie odpowiedzialności w oderwaniu od konkretnych czynów nie da się pogodzić z preambułą Konstytucji. W rezultacie miejsce pracy i okres pełnienia służby nie może

być jedynym kryterium pozbawienia (ograniczenia) prawa do zaopatrzenia emerytalnego osób, które przeszły proces weryfikacji i pełniły służbę w wolnej Polsce. Sąd Najwyższy przyjął zatem, że informacja IPN stanowi dowód, który jednak nie jest dowodem niepodważalnym lub wyłącznym, którym sąd byłby związany, bez prawa jego oceny w ramach przysługującego sądowi prawa do wszechstronnej, swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 kpc). Pogląd przeciwny pozostawałby w sprzeczności z kodeksową zasadą swobodnej oceny dowodów, i to w sprawie niezwykle istotnej życiowo, jaką jest

-7-

wysokość z reguły jedynego źródła utrzymania ubezpieczonego. W sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych na gruncie art. 473 kpc ukształtowało się jednolite orzecznictwo, że w postępowaniu sądowym, spowodowanym wniesieniem odwołania od decyzji organu emerytalno-rentowego, nie obowiązują ograniczenia dowodowe, co oznacza, że można wszystkimi dostępnymi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą uprawnienia emerytalno-rentowe (prawo do świadczeń i ich wysokość).

W przedmiotowej sprawie informacja IPN o przebiegu służby wyznacza pewne ramy czasowe, co do których zachodzi konieczność ustalenia, co konkretnie robił były funkcjonariusz, i czy można by ocenić te działania jako wykonywane na rzecz państwa totalitarnego. Dowodami, które mogłyby wskazywać na działania funkcjonariusza na rzecz totalitarnego państwa, mogłyby być przykładowo : zeznania osób pokrzywdzonych bezprawnie przez danego funkcjonariusza (inwigilowanych, prześladowanych), dowody z prowadzonych w tamtym okresie spraw sądowych przeciwko pokrzywdzonym, w których dany funkcjonariusz brał udział, w szczególności, czy brał udział w skierowanych przeciwko obywatelom bezprawnych działaniach polegających np. na prowokacjach lub składaniu fałszywych zeznań w takich sprawach. Znaczenie będą miały także inne dowody wskazujące np., że funkcjonariusz w sposób oczywisty wspierał, propagował, utożsamiał się z zasadami państwa totalitarnego. Wreszcie, istotną wagę może mieć zajmowane stanowisko i komórka, gdy w sposób oczywisty była przeznaczona do podejmowania działań operacyjnych niejawnych i bezprawnych przeciwko jednostkom i innym podmiotom. Można przypuszczać, że wyspecjalizowany organ, jakim jest IPN, posiadał możliwości relatywnie szerokiego sprawdzenia danego funkcjonariusza w zakresie tego, na czym rzeczywiście polegała jego praca (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku sygn. akt III AUa 115/20).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy z dokumentów (teczka IPN, akta osobowe) nie daje podstaw do przypisania H. K. działań bezprawnych, które kwalifikują się jako podejmowane na rzecz totalitarnego państwa. Nie ma dowodów, że wnioskodawca pełnił tego rodzaju służbę, aby wykonywał czynności o charakterze operacyjnym, służące państwu totalitarnemu, łamiącemu podstawowe prawa i wolności obywatelskie. W świetle powyższego nie ma podstaw, aby odmówić wiary zeznaniom H. K. co do rzeczywistego charakteru jego służby w okresie od 1 lutego 1989 r do 31 lipca 1990 r, który to okres został zakwalifikowany przez organ emerytalno-rentowy, na podstawie informacji IPN, jako okres służby na rzecz totalitarnego państwa.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów wymienionych w pkt 1) i 2) apelacji, uznał zasadność zarzutu 3), jednakże ostatecznie stwierdził, że zaskarżony wyrok – pomimo błędnego uzasadnienia – odpowiada prawu.

Wymaga podkreślenia, iż wyrok niniejszy nie powinien być odczytywany jako przejaw ochrony byłych funkcjonariuszy służb szeroko rozumianych organów policji politycznej państwa komunistycznego, działającej na rzecz ówczesnego reżimu, dopuszczających się łamania podstawowych praw i wolności obywateli. Wyrok niniejszy jest wynikiem realizacji prawa konkretnego obywatela demokratycznego państwa prawnego do rzetelnego rozpoznania jego indywidualnej sprawy, z zachowaniem podstawowych gwarancji procesowych i materialnych w zakresie ochrony jego świadczeń przyznanych w prawie krajowym i w wiążących Państwo Polskie umowach międzynarodowych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19 listopada 2020 sygn akt III AUa 115/20, powołany wyżej).

-8-

Podsumowując, wniesiona apelacja była niezasadna i podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 kpc.